

2 Korin Korin niŋ Yesuyen alya bereya hitte Pol beleŋ asaŋ sopte kayyinj

¹ Ne Polbe Al Kuruŋ beleŋ dufayminde Yesu Kristuyen mere basaŋ al aposel hiyyen yeŋ hoy niryinj. Niŋgeb nebe deŋ Korin taunde niŋ Yesuyen alya bereya sios Al Kuruŋ beleŋ doyan dirde hi goya Al Kurunyen alya bereya Akaia naŋa bana haŋ mar kuruŋ goke metenj kadne Timotiya dufay uŋkureŋ po irde asaŋ gago kaŋ hime.

² Adoniniŋ Al Kurunya Doyaŋ Al Kuruŋ Yesu Kristuya beleŋ buniŋeŋ dirde iŋiŋ iŋiŋ dirde bitiŋ yisikamke iŋiŋ hiwoŋ yeŋ nurde har.

Pol beleŋ Al Kuruŋ iŋiŋ nurd unyiŋ

³ Be, Doyaŋ Al Kurunjininj Yesu Kristu Naniŋ Al Kurunbe alya bereya buniŋeŋ yird yird mata gote miŋ al, irde al biŋ yurum yird yird mata gote miŋ al wor po. Niŋgeb Al Kuruŋ goyen turuŋ irde hitek. ⁴ Yenŋbe neŋ beleŋ kanduk kurayen kurayen bana hiteke bininiŋ yurum irde hiyen. Gogab yeŋ beleŋ dirde hiyen gwahade goyen po, neŋ wor al hoyan kanduk kurayen kurayen bana haŋ mar goyen epte biŋ yurum yirde hitek. ⁵ Fudinde, Yesu Kristu kanduk karkuwaj yeneŋ hin hin gwahade goyen po, neŋ wor kanduk karkuwaj yeneŋ hiyen geb, Al Kuruŋ beleŋ Yesu Kristu biŋ yurum irde hin hin gwahade goyen po, neŋ wor bininiŋ yurum yirde hiyen.

6 Niŋgeb kanduk yeneŋ hityen gobe bitiŋ yurum heŋ heŋya Al Kuruŋ beleŋ deŋ goyen dumulgaŋ teŋ teŋya goke teŋbe neŋ kanduk yeneŋ hityen gogo. Al Kuruŋ beleŋ bininiŋ yurum irde hiyen gobe deŋ wor bitiŋ yurum heŋ heŋ ge teŋ gwaha dirde hiyen. Irkeb deŋ wor kanduk karkuwaŋ neŋ yeneŋ hityen gwahade goyen yeneŋ hanjen goyen goke mukku ma teŋ goya goya tareŋ po heŋ heŋ ge piŋeŋ ma heŋ hanjen. **7** Ningeb deŋ ge hekkenŋ nurde hite. Neŋ gayen kanduk karkuwaŋ yeneŋ hityen gwahade goyen po, deŋ wor kanduk yeneŋ hanjen geb, Al Kuruŋ beleŋ bininiŋ yurum yirde hiyen gwahade po, bitiŋ wor yurum yirde hiyen goyen nurde hityen geb gago dineŋ hite.

8 Be, kadne yago, neŋ Esia* naŋa bana heŋ kanduk karkuwaŋ yeneŋ hinhet goyen deŋ wor nurwoŋ yeŋ nurde hite. Neŋbe naŋa goyen bana heŋya kanduk yeneŋ hinhet gobe karkuwaŋ wor po geb, fole irtek meteŋeŋ wor po dirde hin-hin. Irkeb kamtek yeŋ nurde hinhet. **9** Fudinde wor po, neŋbe bininiŋde mat wor po al beleŋ mudunke kamniŋ tihit yeŋ nurde hinhet. Goyen-poga neŋ hitte mata gwahade forok yiriŋ gobe neŋ beleŋ nindikenŋde saŋinjde ma meteŋ teŋ al kamtiŋ yisan heŋ hiyen al Al Kuruŋ gote tareŋde meteŋ teŋ teŋ ge teŋ kanduk gogo forok yiriŋ. **10** Al Kuruŋ gobe neŋ gayen kanduk kuruŋ bana heŋ kamniŋ tihit yeŋ nurtirinŋ goyab faraŋ durde dumulgaŋ tiyyinŋ. Yeŋbe kame wor gwahade po dirde hiyen. Ningeb yeŋ beleŋ kanduk bana

* **1:8:** Esia naŋa gobe gayenter niŋ Esia naŋa kuruŋ goke ma yitiŋ. Gayenterbe Turki ineŋ hanjen.

mat hugiñen faraŋ durde dad siŋa dirde hiyen
 yen nurdeb yen ge po hekken nurde hityen.
11 Goyenbe kanduk bana mat dad siŋa dirde
 hiyen gobe deŋ beleŋ nen ge gusuŋaŋ irde hikeb
 gogo wol heŋ faraŋ durde hiyen. Ningeb al
 budam neŋ ge teŋ gusuŋaŋ irde hike Al Kurun
 beleŋ gusuŋaŋmin wol heŋbe neŋ gayen buniŋen
 dirde igin igin dirde hiyen goke mel gore Al Kurun
 igin nurde uneŋ hinayıŋ.

Pol beleŋ Korin mar usi ma yiryiŋ goke yirinj

12 Be, neŋbe det uŋkureŋ kura goke turŋuŋ
 yaŋ nurde amaŋ heŋ hityen goyen goke dinen
 tihim. Gobe gahade: neŋ megen heŋyabe
 mataya meteŋya teŋ hityen gobe bininiŋde matbe
 fudinde yeŋ nurde hite. Denya hinhetya wor
 mataya meteŋya fudinde teŋ teŋ gobe tareŋ wor
 po tanarde hinhet. Gwaha teŋ hityen gobe nende
 sanŋinde moŋ, Al Kurunyen tarende teŋ hityen.
 Irde megen niŋ alyen dufay wukkek ineŋ hanjen
 goyen gama irde mata goyen ma teŋ hityen.
 Al Kurun beleŋ buniŋen dirde igin igin dirde
 hiyen go hende huwardeb mata gogo teŋ hityen.
13-14 Neŋbe mere gahade kaŋ hite gabe deŋ beleŋ
 igin kapyan heŋ bebak titek mat kaŋ hite. Irde
 mereniniŋ kurab bikken bebak tiyan gwahade
 goyen po, mere kaŋ hite gayen tumŋaŋ keŋkela
 wor po bebak teŋ hiwoŋ yeŋ nurde goke doyan
 heŋ hite. Gogab Doyaŋ Al Kurun Yesu waŋ waŋ
 naturebe neŋ beleŋ deŋ ge turŋuŋ yaŋ nurde
 amaŋ heŋ hitek gwahade po, deŋ wor neŋ ge igin
 turŋuŋ yaŋ nurde amaŋ heŋ hinayıŋ.

15 Nebe deñ beleñ matane gwahade goyen kenej keñkela bebak tiyamiñ yeñ nurde hinhem geb, deñ goyen Al Kurun̄ beleñ sopte guram dirde tareñ dirwoñ yeñ nurdeb deñ wa kuñ deneñ yeñ nurde hinhem. **16** Nebe Masedonia nañare kuñ henya deñ hitte forok yeñ deneñ gab kweñ yeñ nurde hinhem. Irde Masedonia nañare mat mulgañ heñ wañ henya deñ hitte kumekeb deñ beleñ faraŋ nurde beleñ damu teñ nunkeb igin̄ Yudia nañare kweñ yeñ nurde hinhem. **17** Goyenbe dufay gwahade kirmiriñ gobe keñkela ma dufay heñ mali kiriyñ yeñ nurde han̄? Irde megen niñ mar beleñ, “Gwaha, ireñ geb,” yeñ gab, “Moñ, go ma ireñ,” yeñ han̄yen gwahade goyen po, ne manaŋ gwaha teñ himyen yeñ nurde han̄? Moñ, gwahade moñ. **18** Fudinde wor po, Al Kurun̄ beleñ biña tiyyin̄ goyen go po gama irde hiyen gwahade goyen po, ne wor gwaha gwaha tiyen̄ dinen̄be goyen po gama irde himyen. Merene soñ ma heñ hiyen. **19** Gobe Al Kurun̄ Urmıñ Yesu Kristu beleñ “Gwaha gwaha tiyeñ,” yeñ gab, “Moñ, gwaha ma tiyen̄,” ma yeñ hinhin geb, gogo ne wor yeñ teñ hinhin gwahade po teñ himyen. Yeñbe Timoti, Sailasyabe neya beleñ den̄ hitte yeñ ge tagalde hinhet al gogo. Yesu Kristu gobe Al Kurun̄yen dufay po gama irde hugineñ, “Gwaha, ireñ geb,” yeñ hiyen. **20** Gobe Al Kurun̄ beleñ biña teñ hinhin kurun̄ goyen Yesu Kristu beleñ gama irde igin̄ forok yiryiñ geb gago dinen̄ hime. Gwahade ningeb neñ beleñ Al Kurun̄yen mere nurdeb Yesu Kristu niñ teñbe, “Fudinde wor po,” inen̄be deñem turñuñ yan̄ irde hityen.

21 Al Kuruŋbe neŋya deŋya tumŋaŋ sanŋiŋ dirkeb Yesu Kristuya heŋ tareŋ po hite. Al Kuruŋ beleŋ neŋya deŋya tumŋaŋ megen niŋ mar hitte mat dad hoyŋ muŋ diryiŋ. **22** Irde alya bereyamiŋ hitiŋ mar goyen nere yeŋ nurdeb bininiŋde soŋ irde Holi Spirit kiryiŋ. Holi Spirit gobe Al Kuruŋ beleŋ detmiŋ kura goke biŋa tiyyiŋ kuruŋ goyen kame dunyen gobe fudinde yeŋ nurnayiŋ yeŋbe gogo Holi Spirit kiryiŋ.

23 Niŋgeb Korin taunde ma mulgaŋ himiriŋ gobe kanduk duntek ma nirkeb gogo mulgaŋ ma himiriŋ. Merene gabe fudinde moŋ kenem Al Kuruŋ beleŋ mununyeŋ. **24** Neŋbe deŋ beleŋ Al Kuruŋ niŋ dufaytiŋ tareŋ irde haŋ goyen iŋgogaha ma dirde hite. Gwaha titŋeŋbe Al Kuruŋ niŋ dufaytiŋ sanŋiŋ irtiŋ go hende tareŋ po huwarde haŋyen geb, deŋ aman̄ heŋ heŋ ge deŋya tumŋaŋ meteŋ teŋ hityen.

2

1 Niŋgeb sopte deŋ hitte kuŋ kanduk dunen̄ dunen̄ gobe iŋiŋ moŋ yeŋ nurdeb go ma kweŋ yeŋ dufay kirmiriŋ. **2** Gobe deŋ hitte kuŋ kanduk dunmeke bitiŋ misiŋ nurnayiŋbe al kura aman̄ hetek mata kura ma niryen̄ yeŋ nurdeb gogo dufay gwahade kirmiriŋ. Gwaha nirtek marbe buluŋ dirmeket bitiŋ misiŋ katnayiŋ mar deŋ gogo po geb. **3** Gwahade ningeb deŋ hitte ma kuŋbe asaŋ go wa kaŋ dunmiriŋ. Dufaynerbe goyenter deŋ hitte kumiriŋ manhan deŋ ge aman̄eŋ nurtekdebe mata buluŋtiŋ yeneŋ goke kandukŋeŋ nurmewoŋ yeŋ nurmiriŋ geb, gogo asaŋ po kaŋ dunmiriŋ. Irdeb kame kuŋ matatiŋ

hoyaŋ henayin goyen denenjbe amaj heweŋ yeŋ
 nurde himyen. Ne amaj heweŋbe deŋ wor
 amanen nurnayin yeŋ nurde himyen. ⁴ Fudinde,
 asaŋ go kamirinjabe deŋ ge kanduknej wor po
 nurde bene misiŋ nirkeb esimirij. Asaŋ go
 kamirij gobe bitin buluŋ yird yird niŋ ma
 kamirij. Gwaha dirlinjbe deŋ ge amanen wor
 po nurde duneŋ himyen goyen bebak tiwoŋ yeŋ
 nurdeb asaŋ gogo kamiriŋ.

*Pol buluŋ iramiŋ mar gote mata buluŋ goyen
 halde yunyij*

⁵ Goyenpoga deŋ haŋ bana goyen al kura
 kanduk forok yirde hiyen. Go al gobe kanduk
 forok yirke gore kura ne ma buluŋ nirde hanjen,
 dindigeŋ goyen po buluŋ yirde hanjen. Deŋ
 tumjan moŋ goyenbe, al kurabe buluŋ yirde
 hanjen. ⁶ Niŋgeb al gote mata goke al budam
 iŋiŋ ma nurde merem yaŋ irde gote muruŋgem
 unaŋ. Deŋ beleŋ gwaha iraŋ gobe ep iraŋ yeŋ
 nurde hime. ⁷ Niŋgeb gayenterbe al gote mata
 buluŋ goyen halde unenjbe biŋ yurum irnayinj.
 Gogab matamij gote muruŋgem teŋ biŋ misiŋ
 wor po kateŋ hi goke kanduknej wor po ma
 nuryen. ⁸ Niŋgeb deŋ beleŋ yeŋ ge fudinde wor
 po amanen nurd uneŋ haŋ gobe gwaha mat ikala
 irwoŋ yeŋ nurde gusuŋŋaŋ dirde hime. ⁹ Ne beleŋ
 hanjkapyä asaŋ kaŋ dunmirin gobe saba dirmirin
 kuruŋ goyen keŋkela gama irde haŋ ma dahade
 goyen bebak timewoŋ yeŋ nurdeb gogo asaŋ
 kamiriŋ. ¹⁰ Niŋgeb deŋ beleŋ merene gama irde
 al kurate mata buluŋ halde unnayinjbe ne wor
 halde uneŋ. Fudinde, ne beleŋ al kurate mata

buluŋ halde yuneŋ himyen gobe deŋ ge teŋ Yesu Kristu diliŋde halde yuneŋ himyen. Al kurate mata buluŋ halde yuntek haŋ kenem gwahade po dufay henya halde yuneŋ himyen. ¹¹ Gogab Satan beleŋ neŋ gayen epte ma usi dirde buluŋ diryen. Neŋbe Satan gote dufaybe dahade goyen nurde hityen geb, gago dineŋ hime.

Yesu Kristu derjembe kuruŋ heŋ hin hin

¹² Be, ne beleŋ Yesu Kristu niŋ yitiŋ mere igiŋ goyen tagaleŋ yeŋbe Troas taunde kumiriŋ. Kun gorbe meteŋ ten teŋ belŋeŋ bikkeŋ Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ gitik irde nuntiŋ goyen kinmiriŋ. ¹³ Gega kadne Taitusbe gor ma hin hin geb, goke bener kandukŋeŋ nurde hin hem. Niŋgeb gor niŋ mar yubul teŋbe Masedonia naŋare kumiriŋ.

¹⁴ Goyenpoga Al Kuruŋ beleŋ asogom haniŋde mat dawarke Yesu Kristuya heŋ asogomde meteŋ goyen hugiŋen fole irde hite geb, goke Al Kuruŋ igiŋ nurde unen himyen. Yeŋ beleŋ hulyan dirke Yesu nud uneŋ yenya awalikde heŋ heŋ gobe det hamŋen igiŋ muŋ yara goyen tagalde tukuŋ hiteke al budam wor po nurtiŋ ala teŋ hanjen. ¹⁵ Det hamŋen igiŋ muŋ wor po Al Kuruŋ galak irde hanjen gwahade goyen po, Yesu Kristu beleŋ meteŋmiŋ teŋ teŋ ge teŋ neŋ gayen dade Al Kuruŋ galak irtiŋ geb, alya bereya Al Kuruŋ beleŋ yumulgaŋ titiŋ marya yubul tike kak alare kutek haŋ marya goyen tumŋaŋ mereniniŋ nurde hanjen. ¹⁶ Hamiŋ gobe Al Kuruŋ beleŋ yubul tike kak alare kutek haŋ mar hittebe bidak hamŋ. Munaŋ Al Kurunya hugiŋen hitek haŋ

mar hittebe hamin iginj muŋ Al Kuruŋ hitte yu-
mulgaŋ teŋ teŋ goyen. Meteŋ gobe tonŋeŋ yaŋ
wor po geb, ganuŋ al beleŋ epte meteŋ goyen
titek hi? Hubu wor po! ¹⁷ Goyenpoga neŋbe al
budam wor po hora niŋ po nurdeb Al Kurunyen
mere goyen det titmiŋeŋ kura yeŋ nurde hanjen
gwahade ma teŋ hityen. Gwaha titŋeŋbe Al
Kuruŋ beleŋ hulyaŋ yirke meteŋ teŋ haŋ mar
gwahade goyen po, Yesu Kristuya heŋ bininiŋde
mat fudinde wor po Al Kuruŋ beleŋ deneŋ hikeya
mere tagalde kuŋ hityen.

3

¹ Be, gwaha yeŋ hitekeb deŋ beleŋ nurdembe
yinŋeŋ ge turuŋ turuŋ teŋ haŋ yeŋ nurde haŋ?
Gwahade ma nurde haŋ kenem al kura beleŋ teŋ
hanjen gwahade goyen po, deŋ beleŋ neŋ gake
hekkenŋ nurwoŋ yeŋ al hoyan beleŋ kura neŋ ge
asan kura kaŋ deŋ goyen dunwoŋ yeŋ gusuŋaŋ
irtek hite yeŋ nurde haŋ? Ma asan goyen
deŋ beleŋ neŋ niŋ kaŋ dunwoŋ yeŋ gusuŋaŋ
dirtek hite yeŋ nurde haŋ? Moŋ, gwahade
moŋ! ² Gwaha titŋeŋbe al budam wor po matatin
yeneŋ sabaniniŋbe fudinde yeŋ neŋ ge hekkenŋ
nurtek po haŋ geb, asan kura neŋ gayen gake
al hoyan beleŋ kapyan heŋ hekkenŋ nurtek yeŋ
bininiŋde katiŋ asan gobe deŋ gogo yeŋ nurde
hite. ³ Fudinde, Yesu Kristu niŋ teŋ neŋ beleŋ
meteŋ teŋ hinhet gote iginenŋbe deŋ gogo. Niŋgeb
deŋbe Yesu Kristu beleŋ asan kaŋ neŋ hitte teŋ
kerke watiŋ go gwahade goyen. Asan gobe al
beleŋ kaŋ kanđe niŋ kutum teŋ katiŋ yara moŋ,
Yesu Kristu beleŋ Al Kuruŋ gwahader hiyen gote

Holi Spirityen tarende katiŋ go goyen. Asaŋ gobe hora parwek hende ma katiŋ, al biŋde katiŋ.

⁴ Neŋbe Yesu Kristu beleŋ faraŋ durke Al Kuruŋ diliŋde deňbe neŋ ge teŋ katiŋ asaŋ yeŋ nurde dufayniniŋ hek irde hite. ⁵ Fudinde, neŋbe Al Kuruŋyen meteŋ teŋ teŋ saňiŋbe neŋ hitte mat ma forok yeŋ hi geb nindigenđe tarende meteŋ goyen titek yetek moŋ. Meteŋ go teŋ teŋ tareŋ gobe Al Kuruŋ hitte mat po wan̄ hi. ⁶ Yeŋ po ga biŋa gergeŋ tiyyiŋ goyen neŋ beleŋ igin̄ goke meteŋ teŋ hitek sanj̄iŋ duntiŋ. Tareŋmiŋ gobe Moseyen saba asaŋde katinđe mat ma watiŋ, Holi Spirit hitte mat watiŋ. Moseyen sabarebe al beleŋ mata buluŋ kura tiyyeŋ gobe Al Kuruŋ diliŋde kamtiŋ yitiŋ gega, al kura mata go tubul tiyyeŋbe Holi Spirit beleŋ Al Kuruŋ diliŋde al gergeŋ iryeŋ geb, gago meteŋ goyen teŋ teŋ tareŋbe Holi Spirit hitte mat watiŋ dineŋ hime.

*Al Kuruŋ beleŋ biŋa gergeŋ tiyyiŋ gobe turŋuŋ
yaŋ wor po*

⁷ Be, Al Kuruŋ beleŋ sabamiŋ hora parwek hende kaŋ Israel mar saba yird yird meteŋ Mose unyiŋ goyenterbe Al Kuruŋyen tareŋ turŋuŋ yaŋ goyen forok yiriŋ. Irkeb Mose kimiŋde melak hiriŋ. Al Kuruŋyen sanj̄iŋ turŋuŋ yaŋ Mose kimiŋde melak heŋ forok yiriŋ gobe heŋ ga ma hubu hetek det gega, Israel mar diliŋdeb tareŋ wor po geb, keneŋ keneŋmiŋ meteŋeŋ wor po yirde hinhin. Moseyen sababe epte ma al kura Al Kuruŋ diliŋde al gergeŋ irtek gega, Al Kuruŋyen tareŋ turŋuŋ yaŋ go minyaŋ hinhin. ⁸ Niŋgeb Moseyen saba gote fołek Holi Spirityen meteŋ gote

sanjinq turñuñ yanþe dahade hiyyen yen nurde han? Kurun wor po, Moseyen saba gote folet wor po! ⁹ Moseyen saba gote metenþe al merem yan yird yird gega, tareñmiñ turñuñ yan. Niñgeb Holi Spirityen meten al huwak yird yird gote tareñmiñ turñuñ yanþe Moseyen saba gote folet wor po! ¹⁰ Fudinde, sanjinqmiñ turñuñ yan bikkek gobe tareñ hoyan turñuñ yan gergeñ gore fole irtiñ geb, tareñ turñuñ yan bikkek gobe gayenterbe hubu hiyuñ. ¹¹ Moseyen saba gobe muñ kura heñ ga hubu hetek hinhin gega, Al Kurunyen sanj turñuñ yan hiriñ. Niñgeb Holi Spirityen meten hugiñ hitek gote tareñ turñuñ yanþe Moseyen saba gote folet wor po!

¹² Niñgeb neñbe Al Kurunyen tareñ turñuñ yan goyen goke doyan heñ hite geb, al beleñ buluñ dird dird niñ kafura ma heñ meremiñ kawan po tagalde hityen. ¹³ Mosebe Al Kurunyen sanj turñuñ yan goyen agat urde kimiñde forok yirin goyen aymuk irde hubu heñ hinhin goyen wor Israel mar beleñ daha kennak yenþe amil teñ kimiñ aw uryiñ. Gega neñbe Mose beleñ kimiñ aw uryiñ gwahade ma teñ kawan po Al Kurunyen mere tagalde hityen. ¹⁴ Goyenpoga Israel mar gobe dufaymiñ pet titiñ hinhan gwahade goyen po, gayenter wor Moseyen kimiñde amil aw urtiñ go gwahade yara dufaymiñ pet titiñ goyen Yesu Kristuya hikeb Al Kurun beleñ teñ siña irwoñ gega, yenþa ma han geb, dufaymiñ pet titiñde po han. Niñgeb biña bikkek Al Kurun beleñ tiyyin goyen asanđe katin gobe kapyan heñ han gega, bebak ma teñ han. ¹⁵ Fudinde wor po,

gayenter wor Israel mar gobe amil gore dufayminj pet titinde po henja Moseyen saba kapyan hej hañ geb, Al Kurunyen tareñ turñun yañ goyen go ma keneñ hañ. ¹⁶ Goyenpoga al kura Doyañ Al Kurun hitte mulgañ hej kuyeñbe biñ pet titinj amil goyen Doyañ Al Kurun beleñ teñ siña iryen. ¹⁷ Be, “Doyañ Al Kurun” yeñ hime gobe Holi Spirit ninj yeñ hime. Doyañ Al Kurun Yesu Kristuyen Holi Spiritbe mata bulunđde mat al yad siña yirkeb mata bulun yufukde ma hinayinj. ¹⁸ Niñgeb bininiñde amil po pet titinj yara goyen teñ siña irde Doyañ Al Kurunyen tareñ turñun yañ goyen neñ hitte kawan irde hite. Irkeb sanjinjmiñ turñun yañ neñ hitte hej kurun hej hiyen gore tareñ dirkeb mataninjya dufayniniñyabe Al Kurunyen yara hej hinayinj. Tareñ turñun yañ gobe Doyañ Al Kurun hitte mat watinj. Doyañ Al Kurun gobe Holi Spirit.

4

Nenjbe Al Kurunyen meteñ titek mar moj gega, bunijenj dirke meteñmiñ teñ hityen

¹ Niñgeb neñbe Al Kurun beleñ bunijenj dirde Holi Spirityen meteñ gayen duntiñ geb, meteñ ga teñ teñ ge piñej ma hej hityen. ² Irde mata memyak kura banare po teñ hityen kurun goyen yubul po titiriñ. Irde al usi ma yirdeb Al Kurunyen mere bulun ma irde hityen. Gwahade yarabe mere fudinde goyen keñkela po kawan tagalde hityen. Irkeb al tumjanj Al Kurun diliñde mata huwak teñ hityen goyen denenjbe binde mat fudinde wor po neñbe al dahade goyen bebak teñ

hanjen. ³ Goyenpoga Yesu niŋ yitiŋ mere igiŋ neŋ beleŋ tagalde hityen goyen al kura bebak ma teŋ haŋ kenem mel gobe kak alare kutek mar geb, gogo mere igiŋ gote miŋ bebak ma teŋ haŋ. ⁴ Yeŋbe gayenter unjgura megen haŋ gore biŋ pet titiŋ geb, Yesu Kristuyen tareŋ turŋun yaŋ goke yitiŋ mere igiŋ gote iginen iginj wor po hulsi yara goyen keneŋ bebak ma teŋ haŋ. Yesu Kristu beleŋ Al Kurunŋbe al gwahade yeŋ kawan irde hi. ⁵ Fudinde, neŋbe nindiken ge ma tagalde hityen. Yesu Kristube Doyaŋ Al Kurunŋ, irde neŋbe Yesu Kristu niŋ teŋbe dende meten mar hitiŋ goyen goke tagalde hityen. ⁶ Go teŋ hityen gobe, “Kidoma bana mat hulsi forok yiwi,” yiriŋ al Al Kurunŋ beleŋ bininiŋ bana meremiŋ bebak teŋ teŋ sanjiŋ hulsi yara goyen kiriyiŋ geb, gogo gwaha teŋ hityen. Yeŋ beleŋ bininiŋ bana meremiŋ bebak teŋ teŋ tareŋ kiriyiŋ gobe Al Kurunŋen tareŋ turŋun yaŋ Yesu Kristu hitte mat forok yeŋ hiyen goyen keneŋ bebak tinayiŋ yeŋbe gogo kiriyiŋ.

⁷ Be, neŋbe sanjiŋniniŋ ga moŋ geb, Al Kurunŋen tareŋ turŋun yaŋ keneŋ bebak teŋ teŋ tareŋ goyen bininiŋ bana kertek epte moŋ gega, sanjiŋ goyen neŋ bana kiriyiŋ. Gobe Al Kurunŋen tareŋ kurunŋ wor po gobe nende moŋ, Al Kurunŋ hitte mat watŋiŋ goyen al yikala yird yird niŋ gogo kiriyiŋ. ⁸ Niŋgeb neŋbe kanduk kurayen kurayen kurhan mat mat hikaka dirde hanjen gega, yul ma yeŋ hityen. Kurarebe dumetek dirtek dirde hanjen gega, mukku ma teŋ hityen. ⁹ Al beleŋ buluŋ buluŋ dirde hanjen gega, Al

Kuruŋbe dubul ma teŋ hiyen. Kurab mudunenŋ hanjen gega, go ma kamde hityen. ¹⁰ Neŋbe Yesu uliŋ misiŋ kuruŋ kateŋ kamyiŋ gwahade goyen po, neŋ ulniniŋde wor hugiŋeŋ kanduk yeneŋ heŋya kuŋ hityen. Gogab Yesu kamyiŋde mat huwaryiŋ tareŋ gobe neŋ hitte wor forok yiyyen. ¹¹ Fudinde, neŋbe dilniniŋ gergeŋ hite gega, Yesu niŋ teŋ meteŋ teŋ kuŋ hitekeb al beleŋ hugiŋeŋ mudunke kamtek beleŋ po hityen. Gogab yeŋ kamyiŋde mat huwaryiŋ saŋiŋ gobe neŋ ulniniŋ belŋeŋ hi gayenter wor kawan forok yiyyen. ¹² Niŋgeb neŋbe Yesu niŋ teŋ meteŋ teŋ kanduk yeneŋ kamtek po hityen. Gega kanduk yeneŋ heŋya meteŋ teŋ hityen gote iginenŋbe deŋ gogo Al Kuruŋya hugiŋeŋ heŋ heŋ bana hanj.

¹³ Be, Al Kuruŋyen asaŋdebe gahade katiŋ hi:
“Al Kuruŋ niŋ dufayne tareŋ irmiŋ.

Niŋgeb yeŋ ge tagalde himyen,” yitiŋ. *Tikiŋ*

116:10

Niŋgeb yitiŋ gwahade po, neŋ wor yeŋ ge dufayniniŋ tareŋ irtiriŋ geb, yeŋ ge tagalde hityen. ¹⁴ Neŋbe Doyan Al Kuruŋ Yesu kamyiŋde mat isaŋ hiriŋ al gore neŋ wor Yesu isaŋ hiriŋ gwahade po disaŋ hiyyen, irde denya neŋya tumŋaŋ dukukeb yenya hitek yeŋ nurde hityen geb, yeŋ ge tagalde hityen. ¹⁵ Mata gwahade kuruŋ gobe deŋ ge teŋ forok yeŋ hanjen. Gogab Al Kuruŋ beleŋ al buniŋeŋ yirde igin igin yird yird gobe kuruŋ heŋ hike al budam wor po goke Al Kuruŋ igin nurde unenŋbe deŋem turŋuŋ yaŋ wor po irnayıŋ.

¹⁶ Niŋgeb kanduk yeneŋbe Al Kuruŋyen meteŋ teŋ teŋ ge mukku ma teŋ hityen. Fudinde, ulniniŋbe alik heŋ saŋiŋ miŋmoŋ heŋ hite. Gega

dufaynniniñdebe hugiñej gise hañka gergeñ heñ hite. ¹⁷ Neñbe gayenter kanduk mukñej belñej ge yeneñ hitere gor mat tareñ heñbe Al Kurunyen tareñ turñuj yañ gwahader hiyeñ go bana hitek yeñbe gogo dufaynniniñdeb hugiñej gergeñ po heñ hite. Al Kurunyen sanjñ turñuj yañ gobe igiñ wor po, kanduk kurayen kurayen kuruj gote folek wor po. ¹⁸ Niñgeb neñbe megen niñ det kawan yentek goyen yad yad niñ ma nurde hityen. Det kura Al Kurunyen gasuñde niñ goyen yad yad niñ po nurde hityen. Gobe megen niñ det kawan yentek gobe hugiñej ma hinayıñ gega, Al Kurunyen gasuñde niñ det gobe gwahader hinayıñ geb, goyen yad yad niñ po nurde hityen.

5

¹ Be, ga dineñ hime gabe megen heñya ulniniñ ya yara gayen kamtekeb bida henayıñ geb, gago dineñ hime. Nende ya wor po gwahader hinayıñ gobe Al Kuruj beleñ gasuñmiñde yirde dunyen yeñ nurde hite. Ya gobe al haniñde ma yirnayıñ, Al Kuruj beleñ po yiryeñ. ² Niñgeb megen gar ulniniñ gaya heñ kanduk yeneñ heñyabe kame Al Kurunyen gasuñde niñ ulniniñ gergeñ goya heñ heñ niñ doyan heñ hityen. ³ Doyan heñ hityen gobe kame kamteke Al Kuruj beleñ ulniniñ gergeñ uliñ umña yara hor yirde dunke tonniniñbe kupsoñ ma hiyyeñ geb, gogo doyan heñ hityen. ⁴ Fudinde, kamde ulniniñ ga yubul titewoñ yeñ ma nurde hite. Gwahade yarabe ulniniñ gergeñ Al Kuruj beleñ yirde dunyeñ goyen hor yirde dunwoñ yeñ nurde hite. Gogab ulniniñ megen niñ kame bida hetek gayenbe Al

Kurunyen gasuŋde niŋ ulniniŋ gergeŋ gore gasuŋen tiyyen. Niŋgeb goyen goke po dufay heŋ doyan heŋya daha naŋa gab forok yewen tiya yeŋ kandukŋen nurdeb ɣuraŋ teŋ hityen.

⁵ Be, Al Kurunbe mata gwahade forok yeŋ yeŋ ge neŋ gayen diryin. Irde mata goyen kame forok yiyyen gobe neŋ beleŋ fudinde yeŋ nurnayin yeŋbe gogo Holi Spirit dunyin.

⁶ Niŋgeb goke teŋbe hugiŋen tareŋ po heŋ hityen. Irde megen gar ulniniŋ gaya heŋya Doyan Al Kurunya awalik heŋ heŋ gobe ulniniŋ gergeŋ dunyen goya heŋ yeŋya bindere wor po hitek gwahade moŋ, gisaw yarham hite yeŋ nurde hityen. ⁷ Gega ga kuŋ hite gabe Doyan Al Kurunbe dilniniŋde keneŋya ma kuŋ hite. Kawan ma keneŋ hite gega, dufayniniŋ po yeŋ ge tareŋ irdeya kuŋ hite. ⁸ Fudinde, neŋbe dufay go hende saŋiŋ heŋ hityen. Irdeb ulniniŋ ga yubul teŋ Doyan Al Kurun hitte hurkuŋ yeŋya hitewoŋ yeŋ nurde hityen. ⁹ Niŋgeb ulniniŋ gaya hite gayenter ma, yubul teŋ Doyan Al Kurun hitte hurkutek daw goyenbe yeŋ beleŋ amanenŋ nurtek mata po teŋ hitewoŋ yeŋ nurde hityen. ¹⁰ Gobe kame Yesu Kristu beleŋ al iginja bulunja pota yirde gote murungem yunyen goyenterbe neŋ tumŋan yeŋ diliŋ mar huwartek geb, gogo yeŋ amanenŋ nurtek mata po teŋ teŋ ge dufay heŋ hityen. Be, neŋ merere huwardeb megen gar ulniniŋ gaya heŋya mata teŋ hitiŋ kurun gote murungem yawartek. Yeŋ beleŋ gab mataniniŋ iginja bulunja gote murungem dunyen.

Al Kurunya awalik heŋ heŋ

11 Niñgeb Doyañ Al Kurun palap irde kafura ird ird matabe dahade goyen keñkela nurde hityen geb, al hoyaq wor nurde gama irnayiq yeñ mere yird yird niñ kurut yeñ hityen. Neñ beleñ meten go teñ hityen gobe Al Kurun beleñ neñbe al gwahade yeñ keñkela nurt dunen hikeya meten go teñ hityen. Niñgeb deñ wor bitiq bana mat keñkela nurt dunen hiwoñ yeñ nurde hite. **12** Be, ga dineñ hite gabe neñ gayen turun dirnañ yeñ kurut yeñ hite? Moñ, gwahade moñ. Gwaha titneñbe deñ ge meten teñ hinhet goke dindiken ge turnjuñ yan nurde amañ heñ hinayiq yeñbe gago dinen hite. Gogab al kura al deñem yan heñ heñ ge po nurdeb mata igin al biñde mat forok yeñ hañyen goke ma nurde hañyen mar gote mere goyen deñ beleñ igin wol henayiq. **13** Neñbe gwahade geb, nindiken ge ma nurde hityen. Niñgeb al kura beleñ neñ gayen kukuwa heñbe mata gogo teñ hañ yeñ deneñ hinayiq gobe Al Kurun niñ po teñbe gogo teñ hitek. Irde keñkela dufay heñ mata teñ hañ yeñ denen hinayiq go wor deñ ge teñbe gogo teñ hitek. **14** Gobe Yesu Kristu beleñ neñ gayen bubulkunje wor po yeñ nurt duntiq gore bininiñde mat wor po yeñ ge meten teñ hitek po dirde hi geb, gogo gwaha teñ hitek. Irde det unjkureñ kura bebak titinyen hite gobe gahade: al unjkureñ Yesu Kristu beleñ al megen niñ kurun gate mata bulunjin ge teñ kamyiq geb, go mar goyen wor tumjan kamtiñ yara heñ mata bulun gote yufuk bana ma hañ. **15** Yesu Kristu kamyiq gobe albe yinjen ge po ma nurdeb yeñ ge teñ kamde sopte huwaryiq al Yesu Kristu goke po

hinayin yeŋbe gogo kamyinj.

¹⁶ Niŋgeb neŋbe megen niŋ alyen dufay hende huwarde al hoyanđe mata goyen yenen igin ma buluŋ tahaŋ ma yeŋ hityen. Neŋ wor bikkeŋbe soŋ heŋ megen niŋ alyen dufay hende huwarde Yesu Kristube al gwahade yeŋ ma nurdeb buluŋ mat nurd untirinj. Gega gayenterbe gwaha ma teŋ hityen. Hubu wor po. ¹⁷ Niŋgeb al kura Yesu Kristuya hiyen al gobe Al Kurunj diliŋde al gergeŋ wor po hiyyenj. Fudinde, det bikkekbe hubu heke det gergeŋ igin goyen po forok yenayin ¹⁸ Det gergeŋ kurunj gote miŋ albe Al Kurunj. Yeŋ beleŋ Yesu Kristu teŋ kerke wanjbe neŋ ge teŋ kamyinj. Al Kurunjbe gwaha mat nenya awalik hitirinj. Irdeb al hoyanj wor yeŋya awalik heŋ hinayinj yeŋ meteŋ dunyinj. ¹⁹ Fudinde, alya bereya megen hanj gore Yesu Kristuya hikeb Al Kurunj beleŋ awalik yirde mel gote mata buluŋ goke ma nurde hiyen. Irde yeŋya mel goya awalik heŋ heŋ mata goke tagalde tukunj tukunj meteŋ goyen neŋ gayen dunyinj. ²⁰ Niŋgeb neŋbe Yesu Kristu niŋ teŋbe meremij basaŋ heŋ tagalde hite. Irde Al Kurunj beleŋ deŋ ge nurde mere dirtiŋ goyen momoŋ dirde hinhet. Niŋgeb Al Kurunya awalikde hinayinj yeŋ Yesu Kristu niŋ teŋbe gago eseŋ mere dirde hite. ²¹ Al Kurunjbe neŋ gayen Yesu Kristuya heŋ yiŋgenjde alya bereya huwak henayinj yeŋbe Yesu Kristu mata buluŋ miŋmonj goyen neŋ ge teŋ mata buluŋ miŋyanj al yara iryinj.

6

¹ Irde Al Kurunj beleŋ buniŋenj dirde iginj iginj

dirde hiyen goyen det titmiñej kura yej ma nurde hinayin. Neñbe Al Kurunyen metej mar kadtin geb, gago mere tarej po dirde hite. ² Goke teñbe Al Kurun belej asanñmijde gahade yirinj: “Dej iginj dirtek nalu hekeb gusuñajtiñ nurmirinj.

Irde dumulgañ teñ teñ nalu hekeb faraq durmirinj,” yitinj. *Aisaia 49:8*

Ningeb gayenter gayenbe Al Kurun belej iginj dirtek nalu, irde dumulgañ teñ teñ nalu geb, Al Kurun belej buniñej dirde iginj iginj dirde hi goyen det titmiñej kura yej ma nurde hinayin.

Polbe kanduk kurayen kurayen bana hinhin

³ Be, neñbe al kura Al Kurun gama irniñ yekeb beleñmij pet pet ma teñ hityen. Gogab al kura belej meteñninin ge ulniniñde merem yañ ma dirnayin. ⁴ Gwaha titñeñbe mata teñ hityen goreb neñ gayen Al Kurunyen metej mar yej kawan irde hañ. Mata teñ hityen gobe gahade: kanduk yenej mukku ma teñ goya goya tarej po hej hityen. Neñbe kanduk karkuwañ kurayen kurayen bana hityen. ⁵ Kurareb mudunej hinhan, koyare derde hinhan. Irde kurareb al gabu irde buluñ buluñ dirde hinhan. Be, kurarebe metej sañij po teñ wawuñ ma ferde hinhet. Irde biñge kamde hinhet. ⁶ Neñbe Al Kurun diliñde mata wukkek po teñ hityen, Al Kurun keñkela nurd unej yenja awalikde hityen, al kura matamiñ iginj hewoñ yej doyan hej hej ge piñej ma hej hityen, al hoyan iginj iginj yirde hityen. Irde Holi Spiritya hej bininiñde mat fudinde wor

po al hoyan̄ niñ aman̄en̄ nurd yunen̄ hityen.
⁷ Irde mere fudinde po tagalde hityen, irde Al Kurunyen̄ tareñde meten̄ teñ hityen. Irde aso-
 goniniñ unjuraña fulen̄a teñ teñ ge fulen̄ore niñ
 bidila yara mata huwak goyen̄ tareñ po yanarde
 hityen. Hanninin̄ yase belen̄ po moñ, tapa belen̄
 manan̄ yanarde hityen. ⁸ Be, al kurabe deñniniñ
 turñuñ yañ dirde, kurabe ulniniñde merem yañ
 dirde hanjen̄. Irde al kurabe neñ ge buluñ mat
 tagalde hanjen̄, kurabe igin̄ mat tagalde hanjen̄.
 Be, al kura belen̄ neñbe usi mar dineñ hanjen̄
 gega, neñbe mere fudinde po teñ hityen. ⁹ Neñbe
 al kura ma nurd duntiñ yara hityen gega, al
 budam nurd dunen̄ hanjen̄. Irde kamtek wor
 po hityen gega, gago dilniniñ gerger̄ hite. Irde
 muduneñ buluñ dirde hanjen̄ gega, kamde ma
 hityen. ¹⁰ Neñbe nindigen̄ ge buniñen̄ nurde
 hitek yara gega, hugiñen̄ aman̄ heñ hityen. Irde
 neñbe al siksukñen̄ denen̄ hanjen̄ gega, al budam
 farañ yurteke igin̄ heñ hanjen̄. Neñbe megen
 niñ detniniñ miñmoñ hityen gega, Al Kurunyen̄
 gasuñde niñ detbe epte wor po hityen.

¹¹ Be, deñ Korin taunde niñ mar, deñ mere
 dirde henyañe mere kura bana ma yerde hityen.
 Bininiñdebe deñ ge po nurde hityen. ¹² Deñ
 ge aman̄en̄ nurd nurd mata gobe bada ma heñ
 hityen. Goyenpoga den̄ belen̄ neñ ge aman̄en̄
 nurd nurd mata goyen̄ bada heñ han̄. ¹³ Niñgeb
 bininiñde deñ ge nurde hite gwahade goyen̄ po,
 deñ wor bitiñde mat wor po neñ ge nurde hi-
 nayin̄. Mere gabe igin̄ bebak tinayin̄ yeñ al kura
 urmiñ bebak titek mat saba iryen̄ go gwahade

goyen mere dirde hime.

Nenjbe Al Kurunyen ya balem

¹⁴ Be, denjbe Al Kurun niŋ dufaymiŋ sanjŋ ma irtiŋ marya gabu ma heŋ hinayiŋ. Gobe mata huwakya mata bulunyabe hoyan hoyan wor po, irde hulsiya kidomaya wor epte ma gabu hiriryen. ¹⁵ Irde Yesu Kristuya Satanyabe epte ma awalikde hiriryen. Irde Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ irtiŋ marya al gwaha ma teŋ hanj maryabe hoyan hoyan wor po. ¹⁶ Irde Al Kurunyen ya balemya unjgura dolon yird yird ya goya wor hoyan hoyan wor po geb, gago dineŋ hime. Fudinde, neŋbe Al Kurun gwahader hitiŋ gote ya balem wor po. Goke teŋbe Al Kurun beleŋ asanŋmiŋde gaha yirin: “Nebe mel goya heŋ yenja kuŋ heŋ.

Irde yende Al Kurun hemekeb yenjbe nere alya bereya henayiŋ.” *Liwai 26:11-12; Yeremaia 32:38; Esekiel 37:27*

¹⁷ Niŋgeb Doyaŋ Al Kurun beleŋ,
“Denjbe mata buluŋ mar goyen bana mat siŋare
kateŋ hoyan hinayiŋ.

Det kura delner buluŋ gobe go ma tanarde hi-
nayiŋ.

Merene gayen gama irde hinayiŋbe dawareŋ.
Aisaia 52:11; Esekiel 20:34,41; Yuwarwar 18:4

¹⁸ “Irdeb nebe Nanatiŋ hemekeb denjbe urne
wenja werne wenja henayiŋ.

Mere gabe Doyaŋ Al Kurun tareŋmiŋ kurun wor
po gore tiyyiŋ,” yitiŋ hi. *2 Samuel 7:14;
7:8; Yeremaia 31:9*

7

¹ Be, kadne yago, Al Kurun belej biŋa gwahade neŋ hitte tiyyiŋ geb, ulniniŋya tonniniŋya buluŋ yirtek det kurun goya tumŋaŋ ma heŋbe mataniniŋbe wukkek po yirde hitek. Irde Al Kurun palap ird ird mata teŋ Al Kurun diliŋde wukkek heŋ heŋniŋ kurun gobe upsiŋen wor po irtek.

*Polbe Korin niŋ mar Yesu niŋ biŋ mulgaŋ hamin
goke amaj hiriŋ*

² Be, deŋbe bitiŋde neŋ ge nurde hinayiŋ. Neŋbe al kura buluŋ ma yirde hityen, irde al kurate dufay buluŋ ma yirde hityen. Irde almet det komkom ma heŋ hityen. ³ Ga dineŋ hime gabe deŋ belej mata buluŋ tike goke ma dineŋ hime. Neŋbe bininiŋde mat deŋ ge amanen nurd duneŋ hityen geb, diltiŋ gergeŋ hinayiŋ ma kamnayiŋ kura goyenbe neŋ manan gwhaha po titek yeŋ nurde hityen goyen bikkeŋ momoŋ dirmirin. ⁴ Nebe deŋ ge hekken wor po nurde himyen. Irde dende matatiŋ goke nigen ge turun turun wor po teŋ himyen. Deŋ mata igin teŋ hanjen gore sanjiŋ wor po nirde hiyen. Irde kanduk kurayen kurayen bana himyen gega, amanen wor po nurde himyen.

⁵ Fudinde, neŋbe Masedonia naŋa bana goŋ forok yeŋbe kanduk bana po hinhet geb, ulniniŋde kura muŋ falmukŋeŋ ma hinhet. Goŋ hinhetyabe kanduk kurayen kurayen kurhan mat mat forok yeŋ hinhan. Irkeb asogo dirde hanj marya kadownde teŋ hinhet, irde bininiŋdebe kafura heŋ hinhet. ⁶ Goyenpoga kandukŋeŋ nurde

hanj mar biŋ yurum yird yird al Al Kuruj beleŋ Taitus goyen neŋ hitte waŋ waŋ beleŋ kerd unkeb wake keneŋbe bininiŋ yurum hiriŋ. ⁷ Goyenbe yeŋ wayyiŋ goke po ma amaj hitiriŋ. Deŋ beleŋ Taitus goyen biŋ yurum iramiŋ goke wor amanęŋ nurtiriŋ. Deŋ beleŋ ne nentek wor po dirde hi, irde kanduk bana hime gake ne niŋ bunijeŋ nurdeb ugūŋ po dufay heŋ hanj goyen momoŋ niryiŋ. Irkeb goke manaj amanęŋ wor po nurmiriŋ.

⁸ Be, hanjkapyɑ asaŋ kaŋ dunmiriŋ goyen kappyɑŋ heŋbe bitiŋde misiŋ nuramiŋ goke bunijeŋ nurde hinhem. Gega misiŋ nurde hinhan gobe ulyaŋde ma kuyeq yeŋ nurdeb gayenterbe goke kanduknej ma nurde hime. ⁹ Gayenterbe asaŋ gwahade kaŋ dunmiriŋ goke amanęŋ nurde hime. Gobe bitiŋ misiŋ kateŋ kateŋ mata dirmiriŋ goke moŋ. Deŋ beleŋ asaŋ go kappyɑŋ heŋbe bitiŋ misiŋ nurdeb mata buluŋtiŋ yubul teŋ Al Kuruj niŋ bitiŋ mulgaŋ hamiŋ geb, goke amanęŋ nurde hime. Deŋbe kanduknej nuramiŋ gobe Al Kuruj wor deŋ beleŋ gwahade nurwoŋ yeŋ nurde hinhin geb, Al Kuruj diliŋde neŋ beleŋ bitiŋ misiŋ kateŋ kateŋ mata dirtiriŋ yeŋ ma nurde hime.

¹⁰ Be, al kura biŋ misiŋ nurdeb mata buluŋmiŋ yubul teŋ Al Kuruj niŋ biŋ mulgaŋ henayiŋ gobe Al Kuruj beleŋ dufay go kerd yunkeb gogo tinayıŋ geb, Al Kuruj beleŋ yumulgaŋ tiyyen. Irkeb biŋ misiŋ nurnayıŋ goke buluŋej ma nurnayıŋ. Munaŋ biŋ misiŋ nurnayıŋ goyen megen niŋ dufayde mat watiŋ kenem biŋ misiŋ

gore kamde kamde mata forok yirkeb kamnayinj.
11 Niñgeb bitiñ misiñ goyen Al Kuruñ belen forok irke nuramiñde mat da mata iginj deñ hitte forok yen hinhan goye dufay henañ ko. Matatiñbe gahade: Al Kuruñyen mere gama irtek po nurde hinhan, matatiñ huwa ird ird niñ po kurut yen hinhan, mata buluñ goye iginj ma po nurde hinhan, Al Kuruñ palap irde kafura wor po irde hinhan, irde ne nentek wor po nurde hinhan, al hoyan niñ wor po nurde hinhan, irde mata buluñ teñ hañ mar huwa yird yird niñ wor po nurde hinhan. Mata kuruñ gayen teñ heñyabe dindigen goyen muñ kura soñ ma hitiñ hañ gobe al beleñ deneñ bebak teñ hinhan.

12 Niñgeb asan kañ dunmirin gobe dindigen uliñ al kura kadom buluñ yirtiñ mar goye teñ asan gogo ma kamiriñ. Irde buluñ yirke biñ misiñ nuramiñ mar goye manaq ma kamiriñ. Gwaha titjenbe neñ beleñ Al Kuruñ diliñ mar deñ ge dufay kuruñ wor po heñ hityen goyen dikala dirmewoñ yen nurdeb asan gogo kamiriñ.
13 Niñgeb matatiñ kuruñ goye teñ neñbe tareñ heñ hityen.

Goyenbe go po moñ. Tatusbe deñ beleñ tumñañ farañ urke tareñ hiriñ geb, amanen wor po nurde hinhan goyen keneñbe neñ wor aman wor po hitiriñ. **14** Nebe yen hitte deñ ge turuñ turuñ timiriñ. Be, yen goyen deñ hitte kukeb iginj iginj po iramiñ geb, goye kura memya hetek ma hinhem. Neñbe hugiñen mere fudinde po dirde hinhet. Niñgeb goyen po gama irde deñ ge Tatus hitte turuñ turuñ titiriñ gobe yinjen

kunjbe fudinde kinyinj. ¹⁵ Yeŋbe deŋ belen merene gama irde yeŋ palap irde kafura irde gargar irde hinhan goyen goke dufay heŋbe hi kurunj gabe deŋ ge hugineŋ amanenj wor po nurde hi. ¹⁶ Niŋgeb nebe igiŋ deŋ ge hekkenj wor po nurtek hime goke amanenj nurde hime.

8

Al faraŋ yurd yurd mata

¹ Be, kadne yago, neŋbe Al Kurunj belen Yesuyen alya bereya Masedonia naŋa bana haŋ goyen buniŋeŋ yirde igiŋ igiŋ yirtiŋ goyen deŋ nurwoŋ yeŋ nurde momoŋ dirniŋ tihit. ² Mel gobe kanduk kurunj wor po bana hinhan, irde det miŋmoŋ wor po gega, al hoyaq gwahade hinhan mar goyen keŋkelə wor po faraŋ yurde hinhan. ³ Fudinde, mel gobe det yuntek kura hikeb tumiŋ yunenj hinhan. Goyenbe go muŋ po moŋ. Epte ma faraŋ yurtek goyen wor daha mat kura faraŋ yurniŋ yeŋ kurut wor po yeŋ hinhan. Ga dinenj hime gabe fudinde dinenj hime. Mel gobe dufaymiŋde wilakŋeŋ nurdeb ⁴ Al Kurunyen alya bereya det niŋ amu heŋ haŋ mar faraŋ yurd yurd goke ug po gusuŋaŋ diramiŋ. Al faraŋ yurd yurd mata gobe Al Kurunj diliŋde mata igiŋ wor po yeŋ nurdeb neŋ belen ok yineŋ yineŋ ge gusuŋaŋ diramiŋ. ⁵ Irkeb dufayniniŋdebe mel goyen al hoyaq faraŋ yurniŋ yeŋ hora daw yunnaŋiŋ yeŋ ok yintiriŋ. Gega mel gobe neŋ nurde hinhet goyen fole irdeb igiŋ wor po tiyamiŋ. Meheŋde wor pobe, “Neŋbe Al Kurunyen,” yeŋbe yiŋenj wa Al Kurunj unamiŋ. Irde gab Al Kurunyen dufay

gama irdeb, “Neñbe Yesuyen mere basaq marte yufukde hitek,” yamiñ. ⁶ Goke teñ neñbe Taitus beleñ deñ hitte kuñ al faraq yurd yurd niñ hora gabu ird ird meten bikkeñ miñ uryin goyen deñya heñ pasi irnayıñ ineñbe hulyan irtiriñ. ⁷ Deñ mata teñ hanjen kurun gobe igin wor po. Al Kurun niñ hekkeñ nurd nurdyä meremiñ tagal tagalya dufaymiñ bebak teñ teñya goyen igin wor po teñ hanjen. Irde meteñmiñ keñkela po titek dufaytiñ manañ kuruñ wor po. Irde neñ ge amaneñ nurd nurd manañ kuruñ wor po yeñ deneñ hityen. Deñbe gwahade geb, det kurañ amu heñ hanj mar faraq yurd yurd mata goyen manañ keñkela wor po teñ hinayıñ.

⁸ Ga dineñ hime gabe gwaha tinan yeñ ma dineñ hime. Gwahade yarabe al hoyan mata igin teñ hanj goyen bebak dirmekke nurde gama irnayıñ ma wasak tinayıñ goyen nureñ yeñbe gago momoñ dirde hime. Gogab deñ beleñ fudinde al hoyan niñ amaneñ nurde hanj ma dahade goyen bebak tiyeñ. ⁹ Ga dineñ hime gabe Doyañ Al Kurunniñiñ Yesu Kristu beleñ buniñeñ dirde igin igin dirde hiyen goyen deñbe nurde hanj geb, gago dineñ hime. Yeñbe det kuruñ gate miñ al gega, deñ ge teñ detmiñ kuruñ goyen yubul teñ al siksukñeñ yara hiriñ. Gogab Al Kurun diliñde det kuruñ gote miñ mar henayıñ.

¹⁰ Niñgeb al hoyan faraq yurd yurd mata goyen daha mat tinayıñbe igin yeñ goke momoñ direñ tihim. Be, dama kuñ imoyerterbe deñ wa al faraq yurd yurd niñ nuramiñ. Irde deñ wa al faraq yurd yurd meten goyen miñ uramiñ.

11 Niñgeb gayenter faraŋ yurd yurd meteŋ gobe pasi irnayıŋ. Haŋkäpya al faraŋ yurd yurd meteŋ niŋ wilaknej nuramiŋ gwahade po meteŋ goyen pasi irnayıŋ. Dettin dahade kura hike yeneŋbe go po yade gore faraŋ yurnayıŋ. **12** Gwaha tinayıŋ dineŋ hime gobe samuŋtiŋ dahade haŋ goyen wilaknej nurdeb al faraŋ yurnayıŋbe Al Kuruŋ beleŋ goke amanęŋ nuryen geb, gago dineŋ hime. Samuŋtiŋ budam kenem budam yunayıŋ, munan budam moŋ kenem gwahade po al faraŋ yurnayıŋbe irawakde Al Kuruŋ beleŋ goke amanęŋ nuryen.

13-14 Goyenbe neŋbe al hoyanje kanduk yade supahaktinje yertek yeŋ ma dineŋ hime. Gwaha titneŋbe gayenter samuŋtiŋ budam haŋ goyen yadeb al hoyanje det niŋ amu heŋ haŋ mar goyen faraŋ yurnayıŋ gobe iginj yeŋ nurde hite. Gogab kame kura deŋ beleŋ det kuranj amu hekeb mel gore wor samuŋmiŋ budam goyen kura pota yirde faraŋ durnayıŋ. Gogab kadom faraŋ mata goyen tuŋande teŋ hinayıŋ. **15** Go mata goke teŋbe Al Kuruŋyen asanđe gahade katinj hi:
“Al kurabe budam yawaryiŋ gega, budam moŋ.
Munaŋ al kurabe budam ma yawaryiŋ gega,
iginđe yawaryiŋ,” yitiŋ hi. *Yumulganj 16:18*

Taitusya meteŋ kadomya

16 Be, ne beleŋ deŋ ge dufay heŋ himyen gwahade po, Al Kuruŋ beleŋ dufay goyen go po Tatus binđe kiriyiŋ goke Al Kuruŋ iginj nerd uneŋ hime.
17 Gobe neŋ beleŋ hulyanj irtiŋ goyen iginj ireŋ dinuŋ, irde deŋ hitte kuŋ kuŋ niŋ wilaknej po nerd dufaymiŋ saŋiŋ po kerde deŋ hitte kwenj

dinuŋ geb, goke Al Kuruŋ igin̄ nurd uneŋ hime.
18 Irde yeŋ kuyen̄ goyenter kadniniŋ kura teŋ kerteke Taitusya tumŋaŋ kuriryen̄. Kadniniŋ gobe Yesu niŋ yitiŋ mere igin̄ goke meteŋ keŋkela teŋ hike Yesuyen alya bereya sios beleŋ turuŋ irde haryen̄. **19** Goyenbe go muŋ po moŋ. Al gobe neŋ beleŋ al hoyan̄ faraŋ yurd yurd niŋ sios beleŋ hora gabu irtiŋ goyen yukuŋ yuneŋ yuneŋ meteŋ tiniŋ titeke sios gore denya kuŋ hitek albe gago yeŋ basiŋa iramiŋ geb, neŋya kuŋ hityen. Be, hora gabu irtiŋ goyen yukuŋ yuneŋ yuneŋ meteŋ gobe Doyaŋ Al Kuruŋ deŋem turnuŋ yaŋ irniŋ yeŋbe meteŋ go teŋ hityen. Irde al faraŋ yurd yurd dufay niŋ tareŋ po heŋ hityen goyen al yikala yirniŋ yeŋbe gogo meteŋ go teŋ hityen.

20-21 Be, neŋbe Doyaŋ Al Kuruŋ alyat diliŋde huwak mat mata teŋ teŋ niŋ kurut wor po yeŋ hityen. Niŋgeb al faraŋ yurd yurd niŋ aman̄ dufayde hora gabu irtiŋ kuruŋ gayen doyaŋ irde heŋyabe moŋgo al kura beleŋ neŋ daha mat hora doyaŋ irde hite goyen goke buluŋ mat tagal dunnak yeŋbe keŋkela doyaŋ irde hityen.

22 Be, Taitusya al goya kureŋ tikeyabe kadniniŋ hoyan̄ kura irem goya tumŋaŋ kunayin̄. Al gobe al faraŋ yurd yurd niŋ dufay kuruŋ po heŋ hiyen gobe beleŋ hoyan̄ mat hoyan̄ mat keneŋ bebak teŋbe fudinde teŋ hi yeŋ nurde hityen. Irde deŋ beleŋ al faraŋ yurd yurd meteŋ goyen fudinde teŋ hinayin̄ yeŋ nurdeb denya heŋ meteŋ go timewoŋ wor po yeŋ nurde hi.

23 Be, Taitusbe deŋ ge teŋ meteŋ kadne hiriŋ. Yeŋbe neya heŋ meteŋ teŋ har. Irde kadniniŋ

irawa kura Taitusya irde deñ hitte kuriryen gobe gar niñ Yesuyen alya bereya gor kutiñ yarabe al iraw gogo kuñ Yesu Kristu turuñ irtek meten teñ hiriryen. ²⁴ Niñgeb deñ beleñ al hoyaq niñ amanenurde faraq yurde hañ goyen mel karwo goyen yikala yirmayin. Irke deñ ge turuñ turuñ teñ hityen goyen dahade niñ gwaha teñ hityen goyen keneñ bebak tinayin. Irkeb Yesuyen alya bereya kuruñ gayen tumñan nurnayin.

9

Kadtıñ Yesuyen alya bereya faraq yurnayin

¹ Be, Al Kurunyen alya bereya Yudia nañña bana hañ goyen faraq yurd yurd niñ deñ goyen sopte mere dirtek yeñ ma nurde hime. ² Gobe deñ beleñ mel go faraq yurtek po nurde hañ goyen nurde hime geb, gago dineñ hime. Nebe matatinj goke nigenj ge turuñ turuñ teñ hinhem. Irde deñ Akaia nañña bana goñ niñ mar beleñ Yudia nañore niñ mar goyen faraq yurniñ yeñ dama kuñ imoyenter hora gabu ird ird miñ uraminj goyen Yesuyen alya bereya Masedonia nañña bana goñ niñ mar momoñ yirmiriñ. Irkeb faraq yurd yurd dufay tarenj gote merebe mel gore nurdeb al budam wor po biñ harkeb al faraq yurtek yeñ hora gabu iramiñ. ³ Goyenbe da misiñde Tatusya kadom waranyañ goyen deñ hitte yad yermekе kuniñ tahanj? Gobe deñ beleñ al faraq yurde hañ goke turuñ turuñ teñ himyen goyen usi teñ hi ninnak yeñbe gago yad yermekе kuniñ tahanj. Gogab mel gore kuñ dinkeb ne beleñ dinmirinj gwahade po horatinj gabu irde pasi heñ al faraq yurd niñ

gitik tinayinj. ⁴ Goyenbe Masedonia niŋ al kura mere momonjtiŋ tagalmeke nurtiŋ mar goyen neya tumļaŋ den hitte kuŋbe den goyen al faraŋ yurd yurd niŋ gitik ma titiŋ hike dennayinjbe den ge hekkenj nurde momonj yirmiriŋ goke memyak wor po nureŋ. Den manaj fudinde goke memyak nurnayinj geb, goke mere ma tiyeŋ. ⁵ Niŋgeb mata gwahade ma forok yewoŋ yen nurdeb Taitusya kadom irawaya go wa den hitte kuŋbe bikkenj al faraŋ yurd yurd niŋ aman dufayde hora gwahade yertek yen momonj diramiŋ goyen aranjeŋ yerde pasi irnayinj yen hulyaŋ yirde hime. Gwaha mat hora gabu irnayinjbe al hoyan beleŋ gwaha tinaŋ dinkeya ga ma hora yernayinj, dufaytiŋde wilaknejenurdeya yernayinj.

⁶ Mere ga dirde hime gote miŋbe gahade: al kura binje budam ma haryenjbe igineŋ budam ma yawaryenj. Munaj budam haryenjbe budam po yawaryenj. ⁷ Niŋgeb al kura hora gwahade kerenj yen nurdeb biŋde mat wilaknejenurdeya kiryenj. Piŋej hende ma kiryenj. Irde al hoyan beleŋ gwaha tiya inke goke kanduknejenurde kiryenjbe iginj monj. Al Kurunjbe al kura amanenurdeya detmiŋ unen hiyen al goke po amanenurde unen hiyen geb, gago dineŋ hime. ⁸ Irde Al Kurunj beleŋ den goyen buniŋeŋ dirde iginj iginj dirde hiyen gobe kurunj wor po geb, den beleŋ det kuraŋ nurde hinayinj kurunj gobe yen beleŋ duneŋ hiyen. Irkeb det kuraŋ amu ma heŋ hinayinj. Irde den beleŋ metenj iginj daha kura titek nurde hinayinj kurunj goyen hugiŋeŋ iginj ala teŋ hinayinj. ⁹ Niŋgeb goke teŋbe Al Kurunyen

asanđe gahade katiŋ hi:

“Yenbe al kura det niŋ amu heŋ haŋ mar amaŋ
dufayde detmiŋ yuneŋ hiyen.

Matamiŋ huwakbe hugiŋeŋ hiyeŋ,” yitiŋ hi. *Tikiŋ 112:9*

10 Niŋgeb Al Kuruŋ beleŋ yasun al bingē muyken
unke harke biŋge sasonęŋ yirde uneŋ hiyen gwahade
goyen po, deŋ beleŋ mata huwak al faraŋ
yurd yurd belŋen kurayen kurayen goyen Al Ku-
ruŋ beleŋ duneŋbe gote igeňeŋ wor budam forok
yiryeŋ. Mata huwaktiŋ gobe gwaha mat kuruŋ
heŋ hiyeŋ. **11** Fudinde, Al Kuruŋbe deŋ beleŋ
hugiŋeŋ al budam faraŋ yurde hinayıŋ yenbe
samuŋ budam duneŋ hiyeŋ. Gogab horatiŋ neŋ
beleŋ yade yuntekeb al budam beleŋ goke Al
Kuruŋ niŋ igeň nurd uneŋ hinayıŋ. **12** Deŋ beleŋ al
faraŋ yurd yurd meteŋ go teŋ hikeb Al Kurunyen
alya bereya det kuraŋ amu heŋ hanjen gore
yawarnayıŋ. Goyenbe go muŋ po moŋ. Deŋ
faraŋ yurde hinayıŋ goke al budam Al Kuruŋ niŋ
igeň wor po nurd uneŋ hinayıŋ. **13** Deŋ beleŋ
al faraŋ yurd yurd meteŋ go teŋ hikeb al hoyan
niŋ amaŋeŋ nurd yunen haŋ gobe fudinde yen
nurdeb Al Kuruŋ turuŋ irnayıŋ. Irde Yesu Kristu
niŋ yitiŋ mere igeň goyen fudinde yenbe gama
irde haŋ, irde horatiŋde mel goya al hoyan kuruŋ
goya goyen faraŋ yurde haŋ goke al budam Al
Kuruŋ turuŋ irnayıŋ. **14** Irde Al Kuruŋ beleŋ
buniŋeŋ dirde igeň igeň dirde hi gobe kuruŋ wor
po goyen mel gore keneŋbe deŋ ge amaŋeŋ nurd
duneŋbe deŋ ge Al Kuruŋ gusuŋaŋ irde hinayıŋ.
15 Be, Al Kuruŋ beleŋ detmiŋ igeň damum moŋ
duliŋ duneŋ hiyen gobe kuruŋ wor po gwahade

kura yetek moŋ goke Al Kurunj igin wor po nurde uneŋ hitek!

10

Pol niŋ buluŋ mat tagalde han mar goke yirin

¹ Be, deŋ haŋ bana goyen al kura beleŋ ne niŋ buluŋ mat yeke mere momoŋmiŋ nurmiŋ. Mereminbe gahade: “Polbe nenya heŋyabe ka-fura dirde mere saŋiŋ ma dirde hiyen. Gega gisaw heŋbe asanjdeb mere tareŋ po dirde hi,” yeŋ haŋyen. Deŋ beleŋ ne niŋ gwaha yeŋ haŋyen gega, ne Polbe Yesu Kristu beleŋ bekkenđe igin mat al mere yirde hinhin gwahade goyen po, ne wor matatiŋ goke mere direŋ tihim. ² Mel goreb neŋ gayen gake yeŋ, “Megen niŋ mata gama irde haŋ,” dineŋ haŋyen. Niŋgeb kuŋbe deŋya gwaha yeŋ haŋ mar goya tumŋaŋ saba tareŋ po direŋ yeŋ nurde hime. Goyenbe gwaha dirtek ma nurde hime geb, go teŋ haŋ mata gobe yubul po tinayıŋ yeŋ gago esen̄ mere dirde hime. ³ Fudinde, neŋbe megen gar hite gega, Doyan Al Kurunyen asogoya arde hityen gobe megen niŋ mar beleŋ arde haŋyen gwahade ma arde hityen. ⁴ Fulenjare niŋ detniniŋbe megen niŋ marte fulenjare niŋ det gwahade moŋ. Hoyan wor po. Fulenjare niŋ detniniŋbe Al Kurunyen saŋiŋ miŋyaŋ geb, Al Kurunyen asogomde gasuŋde niŋ koya tareŋ wor po gobe det gore igin upew urtek. ⁵ Niŋgeb neŋbe gore po megen niŋ marte dufay kurayen kurayen goya yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ teŋ teŋya goyen walde pasi kerde hityen. Mata gwahade goreb Al Kuruŋ nud unen̄ yeŋya

awalikde heŋ heŋ goyen pet teŋ haŋyen geb, gogo pasi kerde hityen. Irdeb dufay kurayen kurayen al biŋde forok yeŋ haŋyen goyen yad fere titŋen yirde Yesu Kristuyen dufay po gama irde hinayıŋ yeŋ yende yufukde po yerde hityen. ⁶ Irde deŋ beleŋ Al Kuruŋyen mere keŋkela gama irde pasi heke gab meremiŋ gama ma irde haŋ mar goyen tumŋaŋ mata gote muruŋgem yuneŋ yuneŋ niŋ gitik titek.

⁷ Goyenpoga deŋbe det hende hendem po yeneŋ miŋ ma bebak teŋ haŋyen. Niŋgeb al kura yiŋgeŋ ge yeŋ, “Neŋbe Yesu Kristuyen al wor po,” yeŋ nurde haŋ, munaj neŋ ge yeŋbe, “Mel gobe Yesu Kristuyen al wor po moŋ,” yeŋ haŋ. Goyenbe mel goyen yiŋgeŋ ge yeŋ, “Neŋbe Yesu Kristuyen al wor po,” yeŋ nurde haŋ kenem neŋ wor gwahade haŋ yeŋ nurd dunnayin. ⁸ Gobe Doyaŋ Al Kuruŋ beleŋ deŋne yaŋ niryiŋ gobe dufaytiŋ yeŋ ge tareŋ irtiŋ goyen buluŋ ird ird niŋ ma deŋne yaŋ niryiŋ, deŋ goyen saŋiŋ dird dird niŋ deŋne yaŋ niryiŋ geb, gago dineŋ hime. Niŋgeb deŋne yaŋ niryiŋ goke turuŋ turuŋ teŋ hime goke memya ma heweŋ. ⁹ Ne asaŋ kaŋ henyabe deŋ beleŋ asaŋne yeneŋbe, “Pol beleŋ kafura henaŋ yeŋ asaŋ kaŋ duneŋ hiyen,” yeŋ ma nurd nunwoŋ yeŋ nurdeya kaŋ himyen. ¹⁰ Gobe al kura beleŋ, “Polbe asaŋdeb mere tareŋ wor po al beleŋ nurde kandukŋeŋ nurtek mat kaŋ hiyen. Gega diliŋde deneŋbe mere keŋkela ma dirde hende hende po mere dirde hiyen,” yeŋ haŋyen geb, gago dineŋ hime. ¹¹ Al gwaha yeŋ haŋ marbe neŋ beleŋ deŋya ma heŋ asaŋde

kanj dunen hityen mere gobe dilniniñde denen mohonjniniñde mere teñ hityen goya tunjande yen nurnayinj.

¹² Neñbe al kura neñ nurhet nurhet teñ hanj marya awalik hetek ma dirde hi. Irde go mar goya heñ ganunjbe iginj, ganunjbe buluñ yetek ma dirde hi. Mel gobe yinjende dufay po gama irde al iginjbe gwahade gwahade, manan al buluñjbe gwahade gwahade yenj nurdeb go hende huwarde yinjende mata yenen hanjen geb, kukuwa wor po hitinjen hanj. ¹³ Goyenpoga neñbe nindiken ge mali mali turuñ turuñ ma teñ hityen. Al Kuruñ beleñ meteñ duntiñ goke po turuñ turuñ teñ hityen. Al Kuruñ beleñ meteñ duntiñ bana gonjbe deñ hitte kuñ meteñ titek wor goñ po hi geb, deñ hitte kuñ meteñ teñ hinhet goke turuñ turuñ teñ hityen. ¹⁴ Neñ beleñ Yesu Kristu niñ yitiñ mere iginj goyen teñ deñ hitte kutirinj gobe neñ beleñ epte ma kutekde ma kutirinj. Deñbe neñ beleñ iginj kuñ meteñ titekde po hinhan geb, gogo kutirinj. ¹⁵ Niñgeb neñ ma kuñ meteñ titekde kuñ al hoyan beleñ bikkeñ meteñ titiñ goyen neñ beleñ meteñ titiñ yen turuñ turuñ ma teñ hityen. Gwaha titnejbe Yesu Kristu niñ hekkenj nerd nerd mata goyen kuruñ heñ hikeb neñ beleñ deñ bana heñ meteñ teñ hityen goyen wor kuruñ wor po hewoñ yen nurde hityen. ¹⁶ Gogab naña hoyan bana al kura beleñ meteñ miñ ma urtiñde manan iginj kuñ Yesu niñ yitiñ mere iginj goyen tagaltek. Gobe meteñ kura al hoyan beleñ bikkeñ miñ urtiñ go hende meteñ teñ goke turuñ turuñ titek ma dirde hi geb,

gago dinen̄ hime. ¹⁷ Niŋgeb al kura turuŋ turuŋ tiye yen̄be Doyaŋ Al Kuruŋ belen̄ meteŋ titiŋ goke po gab turuŋ turuŋ tiyyen̄. ¹⁸ Gobe al kura goke igin̄ inyen̄ albe Doyaŋ Al Kuruŋ po, al yiŋgeŋbe epte ma yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ teŋ hinayiŋ geb, gago dinen̄ hime.

11

Polya usi aposelya

¹ Be, nebe deŋ beleŋ nurde muŋ kura kukuwamien̄ yara nurd nunnayiŋ mat mere kura direŋ tihim. Niŋgeb goke ma nurdeb nubul tike mere tiyen̄. ² Be, Al Kuruŋbe alya bereyamiŋ beleŋ yeŋ ge ma nurde det hoyan̄ niŋ kuŋ hikeb goke biŋ ar yeŋ hiyen̄ gwahade goyen po, ne wor deŋ beleŋ det hoyan̄ niŋ po nurde haŋ goke bene ar yeŋ hi. Be, bere foŋeŋ kura alya ma kuŋ hitiŋ gwahade goyen al kura mekerd unen̄ hanjen̄ gwahade goyen po, deŋ goyen al uŋkuren̄ Yesu Kristu po mekerd uneŋ yeŋ biŋa timiriŋ. ³ Goyenpoga hankapyä wor po unyum usi dufay kuruŋ miŋyaŋ gore Ewa usi irke mata buluŋde katyiŋ gwahade goyen po, bitinđe mat fudinde wor po Yesu Kristu niŋ nurde meteŋ teŋ hinhan goyen tubul teŋ det hoyan̄ niŋ naŋkeneŋ kuŋ hinak yeŋ kafuram nurde himyen̄. ⁴ Daniŋ mere ga dinen̄ hime? Gobe al kura deŋ hitte waŋ neŋ beleŋ Yesu niŋ momoŋ dirtirin̄ goyen ma momoŋ dirdeb mere hoyan̄ momoŋ dirde haŋ gega, goke buluŋen̄ ma nurde igin̄ yeŋ haŋ geb, gago dinen̄ hime. Irde Holi Spirit neŋ beleŋ dunteke tamin̄ goyen moŋ, mel gore hoyan̄ wor po dunke

fudinde yej haŋ. Yesu niŋ yitiŋ mere igin wor gwahade po, mel gore hoyan wor po dinke igin yej nurde haŋ. ⁵ Deŋ hitte wan saba hoyan dirde haŋ mar beleŋ yinŋen ge yej, “Neŋbe Yesuyen mere basaŋ mar aposel karkuwaŋ, irde aposel hoyan gote folek wor po,” yej haŋ. Goyenpoga nebe mel gore epte ma fole nirtek haŋ yej nurde hime. ⁶ Fudinde, nebe al beleŋ nurde keŋkela bebak titek mat mere teŋ teŋ al moŋ. Gega nebe Al Kurunyen merebe keŋkela wor po bebak teŋ himyen. Neŋbe gwahade teŋ hityen goyen belŋen budam mat keŋkela wor po dikala dirde hityen.

⁷ Be, nebe Yesu niŋ yitiŋ Al Kurunyen mere igin goyen deŋ hitte tagalde hinhem gega, goke damu nirnayin ma dineŋ hinhem. Gobe neb mata gwaha mat nigenbe al deŋnem moŋ heŋ deŋbe al deŋtiŋ yan dirmewon yej nurdeb gogo teŋ hinhem. Goyenbe go teŋ hinhem gobe buluŋ teŋ hinhem yej nurde haŋ? Moŋ, gwahade moŋ geb! ⁸ Nebe deŋ ge teŋ meteŋ teŋ hinhem yabe naŋa hoyande niŋ sios beleŋ faraŋ nurde hora nunen hinhan. Niŋgeb nebe deŋ faraŋ durd durd niŋ teŋbe mel gote hora kawe teŋ hime yej nurde hinhem. ⁹ Irde deŋya henyabe det kuraŋ nurdeb faraŋ nurnaŋ yej gusuŋaŋ ma dirde hinhem. Gobe kadne yago Masedonia naŋare niŋ Yesuyen alya bereya kura beleŋ det kuraŋ amu heŋ hinhem goyen nunamiŋ geb, deŋ supahaktiŋde kanduk ma yerde hinhem gogo. Niŋgeb deŋya hinhetya faraŋ niŋ gusuŋaŋ ma dirde hinhem gwahade po, kame wor supahaktiŋde kanduk kura ma kerde heŋ. ¹⁰ Niŋgeb supahaktiŋde

kanduk kura ma kerde himyen goke turuŋ turuŋ teŋ himyen goyen deŋ haŋ Akaia naŋa bana gonj niŋ al kura beleŋ epte ma utaŋ nirnayinj. Yesu Kristuyen mere fudindebe ne bana hi geb, fudinde wor po yeŋ hime. ¹¹ Ga yeŋ hime gabe deŋ ge amanęŋ ma nurde duneŋ hime geb, gago yeŋ hime? Moŋ! Al Kurunybe ne beleŋ deŋ ge amanęŋ nurde duneŋ hime goyen keŋkela nurde hi!

¹² Nebe teŋ himyen gwahade po muruŋgem moŋ metenj teŋ heŋ. Gogab al kura yinjeng ge yeŋ, “Neŋbe Pol meterj teŋ hi gwahade po teŋ hite,” yeŋ al momoŋ yirde yinjeng ge turuŋ turuŋ teŋ teŋ belŋenj niŋ naŋkenenj haŋ mar gote beleŋmiŋ pet tiyenj. ¹³ Goyenbe daniŋ gwaha tiyenj? Gobe go mar gob usi aposel, al usi yird yird metenj teŋ haŋ mar, irde al diliŋde Yesu Kristuyen aposel fudinde yeŋ denwoŋ yeŋ nurde usi mata teŋ haŋ mar geb, gogo yinjeng ge turuŋ turuŋ teŋ teŋ beleŋmiŋ pet tiyenj. ¹⁴ Satan wor igin yinjeng Al Kurunyen miyoŋ tareŋmiŋ turŋuŋ yaŋ goyen fakŋunjde heŋ al diliŋde forok yiyyenj geb, usi aposel gore usi mata teŋ haŋ gobe det tiyenj moŋ. Niŋgeb goke kukuwamŋenj ma nurde hime. ¹⁵ Niŋgeb Satan gote metenj mar gore al diliŋde mata huwak niŋ metenj teŋ haŋ mar yeŋ denwoŋ yeŋ nurde usi mata teŋ hanjenj goke hurkuŋkat ma teŋ himyen. Matamiŋ gote muruŋgem bulŋube nalu funaŋde yeŋ tetek go po tenayinj.

Polbe kanduk yeneŋ hin hin goke aman hiriŋ

¹⁶ Be, sopte momoŋ direŋ tihim: deŋ haŋ bana goyen al kura ne niŋ yeŋ, “Polbe kukuwa,” ma

yen hinayin. Goyenbe kukuwa yen nennayin goyen wor igin. Gote merem moj geb, ne kukuwa al gare nigen ge muj kura turuñ turuñ tiyeñ goke buluñen ma nurd nunnayin. ¹⁷ Ga dineñ hime gabe Doyañ Al Kuruñ beleñ mere nuntiñ goyen ma dinen hime. Nebe deñ beleñ kukuwa al nineñ hanj gwahade goyen po, kukuwa al henbe gago nigen ge turuñ turuñ teñ hime. ¹⁸ Al budam wor po megen niñ mata gama irde yiñgeñ ge turuñ turuñ teñ hanjen geb, ne wor gwaha tiyen. ¹⁹ Deñbe dufay wukkekniniñ yan yen nurde hanj. Gega kukuwa mar pel yirtekdebe go mar goke buluñen ma nurde hanj geb, deñ wor kukuwa wor po! ²⁰ Deñbe al kura beleñ meteñ marmiñ dulñeñ dirde iñgogaha dirde hanj goke buluñen ma nurde hanjen. Irde usi dirde dettiñ komkom heñ, dapña dirñeñ yara dirde uluñtiñyañ señ durde hanjen gega, goke buluñen ma nurde hanjen. ²¹ Neñbe sanjiñniñ miñmoj geb, deñ beleñ mata gwahade teñ hanjen gwahade ma teñ hityen goke memyak nurde hime!

Goyenpoga al kura meteñmiñ goke turuñ turuñ tiyyeñbe ne wor igin meteñne goke turuñ turuñ tiyeñ. Mere dirde hime gabe sopte kukuwa yara heñ mere dirde hime geb, ne niñ yen, “Yeñbe al gwahade go,” yen nurdeya ga merene nurnayin. ²² Mel gobe yiñgeñ ge yen, “Neñbe Hiburu mar,” yen hanj? Be, ne wor Hiburu mar al. Irde Israel mar yen hanj? Gwahade kenem ne wor Israel niñ al. Irde Abrahamy়en asem weñ yen hanj? Ne wor Abrahamy়en asem geb. ²³ Irde mel gore Yesu Kristuyen meteñ mar yen hanj? Ne wor Yesu Kristuyen meteñ al gega, mel gote

folek wor po. Ga dinej hime gabe kukuwa al beleñ yeñ hi yara dinej hime gega, fudinde dinej hime! Ne tareñ po meten teñ himyen gobe yende folék. Irde meten teñ teñ goke wawuñ budam koyare hinhem gega, mel gobe wawuñ budamde moñ. Irde al beleñ wawuñ budam mununeñ hike soñ soñ kamde hinhem gega, mel gobe gwahade ma hinhan. ²⁴ Wawuñ siptesonjoñde al beleñ nukun Yuda mar diliñde nerke Yuda mar beleñ kañde wawuñ 39 gayen nusulak nirke soñ kammirinj. ²⁵ Irde wawuñ karwore Rom mar beleñ nukun nukware mununamiñ. Wawuñ kurabe hora po mununamiñ. Irde wawuñ karworebe hakwa buluñ hekeb soñ kammirinj. Irde nañkahal uñkurenyä wawuñ uñkurenyä maybare hinhem. ²⁶ Nebe nañña kurayañ kurayañ kuñ heñyabe fe beleñ soñ nadé hinhan. Irde al gasa yirniñ yirniñ yirde kawe yirde hanjen mar beleñ mununke soñ soñ kamde hinhem. Irde miñninij uñkureñ Yuda mar beleñ mununke soñ soñ kamde hinhem. Al miñ hoyaq beleñ wor gwahade po nirde hinhan. Taunyan heñ, kurareb sawsawa po kuruñ nañña bana heñ, kurareb makañ alare heñbe soñ kamde hinhem. Irde al kura Yesu nurd uneñ hite usi teñ hañ mar gore buluñ nirke soñ kamde hinhem. ²⁷ Nebe meten kuruñ po teñ ulne misiñ kuruñ po kateñ hinhem. Irde bindereñ kanduk forok yeñ hike wawuñ kayañ teñ himyen. Irde kurarebe biñgeya feya niñ kamde himyen. Irde kurarebe biñge miñmoñ kuñ himyen. Irde kurareb ulne umñjam moñ geb, menje niñ soñ kamde hinhem. ²⁸ Kanduk kuruñ yeneñ hinhem

go hendebe Yesuyen alya bereya sios kuruj goke manaj dufay hejbe hugiñej kandukñej wor po nurde himyen. ²⁹ Mel goyen kura yul yekeb ne wor yul yen himyen. Irde al kura mata buluñde katkeb goke bene misiñ wor po nurde himyen.

³⁰ Munaj det kura goke turuj turuj tiye yeweñbe tareñnem moj goyen kawan ird ird det goke po gab turuj turuj teñ hej. ³¹ Doyañ Al Kurujniniñ Yesu Naniñ Al Kurunbe neñ belen hugiñej turuj irde hitek al. Yen belen po gab mere dirde hime gayen usi yen ma nurde hi. ³² Ne Damaskus taunde hinhemüabe gor niñ doyañ al kuruñ Aretasyen meteñ al belen nad fere nire yen fulenja marmiñ hulyan yirke nawarniñ yen taun gote hora koya kuruñ gote yamere pet tiyamiñ. ³³ Goyenpoga kadne belen koya kuruñ hende hoyan goyen yamenje mat tiri bana nerde hulyanjalde palgir nirke siñare kateñ busaharmiriñ.

12

¹ Be, kanduk kuruñ bana hinhem goke tagalde turuj turuj teñ hime gayen hende hoyañ niñ wor sopte turuj turuj tiyeñ tihim. Gwaha tiyeñ goke det igin kura ma teweñ gega, mata kura yuwarwarte yeneñ himyen irde Doyañ Al Kuruj belen det banare hitiñ nikala nirde hiyen goke tagalde turuj turuj tiyeñ. ² Be, Yesu Kristu niñ dufaymiñ sañiñ irtiñ al kura goyen nurde uneñ himyen.* Al gobe dama 14 kuriñ imoyenter Al Kurujyen gasuñde wor po Doyañ Al Kuruj

* ^{12:2:} Al gabe Pol belen yiñgen ge yen hi.

beleñ teñ hurkuriñ. Goyenbe al mata go tiyyiñ gobe fudinde hagen manaq hurkuriñ ma tonej po hurkuriñ gobe bebakkeñ ma nurde hime. Al Kurun po ga nurde hi. ³ Goyenbe dinhem gwahade po, al goyen Al Kurun beleñ gasuñmiñ igin munj wor pore gor teñ hurkuriñ gobe fudinde yen nurde hime. (Goyenpoga hagen manaq hurkuriñ ma tonej po hurkuriñ gobe bebakkeñ ma nurde hime. Al Kurun po ga nurde hi.) ⁴ Be, gor det nuryiñ gobe merere gwahade kura yetek moñ goyen nuryiñ. Irdeb mere gobe al beleñ epte ma tagaltek goyen nuryiñ. ⁵ Niñgeb nebe al gwahade goke gab turuñ turuñ tiyeñ. Gega nigen gebe epte ma gwaha tiyeñ. Munañ gwaha tiye yenbe tareñnem moñ goke po gab turuñ turuñ tiyeñ. ⁶ Niñgeb nigen ge turuñ turuñ tiye yewen gega, al kura beleñ goke kukuwa heñ hi yen ma nennayiñ. Gobe mere fudinde po tiyeñ geb, gago dineñ hime. Moñgo nigen ge turuñ turuñ tiyeñ goyen po nurdeb mataneya mereneya yeneñbe ne gayen al gwahade yen nurtiñyen hañ goyen pel irde deñne isanj wor po henak yenbe nigen ge turuñ turuñ ma tiyeñ.

⁷ Goyenpoga Doyañ Al Kurun beleñ nikala niryiñ gobe iginj wor po, irde det hoyañ fole wor po yirtiñ geb, moñgo goke yinjeñ ge turuñ turuñ tiyyenkek yenbe garbam buluñ kura ulner tubul tike hiyen. Garbam gobe Satanyen hulyan al yara heñ ulne misiñ kurun wor po nunen hiyen. ⁸ Nebe garbam goyen Doyañ Al Kurun beleñ teñ siña irwoj yen wawuñ karwore gayen gusuñanj irde esen mere irmiriñ. ⁹ Gega yenbe beleñ

wol heŋbe, “Tareŋgem moŋ heŋ hayen goyarebe tareŋne keŋkela wor po forok yeŋ hiyen. Niŋgeb buniŋeŋ girde iŋiŋ giŋ girde himyen gobe ge hitte kurun wor po hi geb, garbam goke gusuŋaŋ ma nirayiŋ,” ninyiŋ. Niŋgeb mata damiŋdebe sanjŋ ma heŋ himyen goke gab aman hende turuŋ turuŋ tiyeŋ. Gogab Yesu Kristuyen tareŋ goyen ne bana hiyen. ¹⁰ Gwahade geb, Yesu Kristu niŋ teŋbe kanduk kurun yeneŋ himyen goke aman heŋ himyen. Mata damiŋde tareŋ ma heŋ himyen, al beleŋ sukal nirde hanjen, det niŋ amu heŋ meteŋeŋ wor po nirde hiyen, irde al beleŋ buluŋ buluŋ nirde hanjen gega, aman heŋ himyen. Gobe sanjŋ ma hemekeb yeŋ beleŋ tareŋ nirde hiyen geb, gogo aman heŋ himyen.

Polbe Korin niŋ mar tareŋ yird yird niŋ nuryiŋ

¹¹ Be, mere kukuwam mat tihim gabe dindiken tikeb mere gago tihim. Nebe al mali deŋnem moŋ gega, usi mar beleŋ yiŋgeŋ ge yeŋ, “Neŋbe aposel karkuwaj. Aposel hoyan gote folek,” yeŋ hanjen mar gore epte ma fole nirtek hime. Niŋgeb ne turuŋ nirtek marbe fudinde deŋ gogo gega, gwaha ma teŋ hanjen. ¹² Nebe deŋ beleŋ ne gayen aposel fudinde yeŋ neneŋ bebak tinayiŋ yeŋ mata tiŋeŋ turŋuŋ yaŋ Al Kurun beleŋ po ga forok yirtek goyen budam forok yirde hinhem. Kanduk bana hinhem gega, goke mukku ma teŋ goya goya sanjŋ po huwarde hinhem. ¹³ Niŋgeb naŋa hoyanje niŋ sios goke meteŋ teŋ himyen gwahade goyen po, deŋ ge wor gwahade po teŋ himyen. Goyenpoga det uŋkureŋ kura gwaha ma timiriŋ gobe faraŋ niŋ gusuŋaŋ ma dirmiriŋ.

Ninjeb faraŋ nurd nurd niŋ gusuŋaŋ ma dirmiriŋ goyen buluŋ dirmiriŋ yeŋ nurde haŋ kenem halde nunnayin!

¹⁴ Be, gayenterbe igin deŋ hitte kuŋ denen yeŋ nurde hime. Gayenter kumekeb wawuŋ karwo hiyyen. Gega kuŋbe faraŋ nurnaŋ yeŋ kanduk kura supahaktinde ma keren. Gobe det yawarmewoŋ wor po yeŋ nurde himyen gobe megen niŋ det moŋ, deŋ al gogo po geb, gago dinen hime. Fudinde, diriŋ beleŋ milin nanin faraŋ yurd yurd niŋ hora ma yerde hanjen. Milin nanin beleŋ gab diriŋmiŋ ge nurdeb gwaha teŋ hanjen. ¹⁵ Niŋgeb detne kura hikeb tumnaŋ yade gore po faraŋ duren. Gore epte moŋ kenem deŋ ge teŋ kameŋ wor igin yeŋ nurde hime. Goyenbe deŋ ge amaneŋ nurd duneŋ tebaŋ dirde himekeb goke igin ma nurde neŋ ge buluŋeŋ nurd duneŋ haŋ? Gobe kukuwamneŋ wor po!

¹⁶ Deŋbe gwaha teŋ haŋ gega, neb haŋkapyä denya heŋyabe supahaktinde kanduk kura ma yerde hinhem gobe fudinde wor po. Goyenpoga al kura beleŋ ne niŋ yeŋ, “Polbe usi dufaymiŋ kurun wor po, irde usi dirde dettiŋ yade hinhin,” yeŋ haŋ. ¹⁷ Ne beleŋ usi dirde samuŋtiŋ yaware yeŋ hulyan alne kura teŋ kermeke kuŋ samuŋtiŋ kura yawaryin? Hubu wor po! ¹⁸ Nebe Taitus teŋ kermeke deŋ hitte kuriŋ. Goya goyenbe kadne kura Yesu nurd untiŋ al wor Taitusya tumnaŋ yad yermekе kwaryum. Be, Taitus beleŋ kuŋbe usi dirde samuŋtiŋ kura yawaryin? Hubu wor po! Yeŋya neyabe mata uŋkureŋ po teŋ haryen, irde dufay uŋkureŋ po kerde gama irde haryen goyen

go ma nurde haŋ?

¹⁹ Be, kadne yago, asaŋ gayen kapyan̄ heŋ neŋ ge yeŋbe, “Polya kadomyabe uliŋde mere forok yetek goyen pet teŋ teŋ ge asaŋ gago kayhaŋ,” yeŋ nurde dunnayin̄? Moŋ, gwahade moŋ. Neŋbe Yesu Kristu nudt until mar beleŋ Al Kuruŋ dilin̄ mar mere teŋ hanjen̄ gwahade po, mere dirde hite. Irde neŋ meteŋ teŋ hityen̄ kuruŋ gobe deŋ tareŋ dird dird niŋ meteŋ teŋ hityen̄. ²⁰ Be, nebe deŋ goyen al gwahade hewoŋ yeŋ nurdeya deŋ hitte kweŋ gega, moŋgo ne nureŋ gwahade ma denen̄ yeŋ goke kafura heŋ hime. Irde deŋ beleŋ ne gayen al gwahade hewoŋ yeŋ nurde han̄ gega, kumeket gwahade ma nennayin̄ goke kafura heŋ hime. Deŋ haŋ bana gonbe kadom mohonđe teŋ, al kura kadom igin̄ mat hike yenen̄ goke igin̄ ma nurde, bearar teŋ, kudiŋ mata teŋ, sukal yirde, kadomde mere momoŋ igin̄ moŋ goyen tagalde tukun̄, yiŋgeŋ ge turuŋ turuŋ teŋbe keperd keperd mata goyen buluŋ irde haŋ daw yeŋ nurde kafura heŋ hime. ²¹ Kame deŋ hitte sopte kuŋ saba dirmeket Al Kuruŋ beleŋ deňnem moŋ niryeŋ yara deŋ beleŋ merene pel irnayin̄ yeŋ kafura heŋ hime. Irde bikken̄ mata wukken̄ monya leplep matayabe dufay buluŋ gama ird ird mataya teŋ hinhan mar budam Yesu niŋ dufaymiŋ tareŋ iramiŋ gega, mata buluŋmiŋ go ma yubul teŋ Al Kuruŋ niŋ biŋ mulgaŋ ma hekeb goke bene misiŋ wor po nirde hi.

13

Mere funaŋ

¹ Be, gayenter sopte den̄ hitte kumekeb wawuŋ karwo hiyyen̄. Irdeb, “Al kura merem yaŋ ireŋ yeŋbe al gote merebe fudinde yetek al irawa ma karwo gwahadem yaŋ hinayin̄,” yeŋ hanjen̄ goyen po gama irde deňya gabu heŋ kandukninin̄ kurun̄ goyen yunkuren̄ yunkuren̄ sope irtek yeŋ nurde hime. ² Nebe hanjkapyɑ wor po den̄ hitte kuŋ go kamereb sopte kuŋ mata buluŋtiŋ goke saba dirde hayhay dirmiriŋ. Ningeb deňya neŋya tumŋaŋ ma hite gayenter wor sopte gahade hayhay dirde hime. Hayhay dirde hime gabe deň po moŋ, al hoyan̄ kura deňya tumŋaŋ haŋ mar goyen wor hayhay yirde hime. Merenebe gahade: kame sopte den̄ hitte kuŋ mata buluŋ gwahade po teŋ haŋ marbe go ma yeneŋ wasak tiyen̄.

³ Yesu Kristu beleŋ mere nirke basaŋ heŋ mere dirde himyen goyen fudinde ma usi niŋ gusuŋaŋ nirde han̄ geb, keŋkela po dikala direŋ. Yesu Kristube matatiŋ sope yire yeŋbe mali mali ma sope yiryen̄, den̄ kafura hetek mat saŋin̄ po sope yiryen̄. ⁴ Fudinde, yeŋbe al po heŋ tareŋ miŋmoŋ hiriŋ geb, kuruse hende mayke kamyin̄. Gega Al Kurun̄ beleŋ tareŋmiŋde sopte isaŋ hiriŋ. Yesube al heŋ tareŋ miŋmoŋ hiriŋ gwahade po, neŋ wor saŋin̄nin̄ miŋmoŋ. Gega Al Kurunyen tareŋde Yesuya heŋbe matatiŋ sope yird yird meteŋbe saŋin̄ po titek.

⁵ Be, dufaytiŋ Yesu Kristu niŋ tareŋ irtiŋ goyen saŋin̄ po tanarde mata teŋ haŋ ma dahade goyen dindikeŋ keŋkela yeneŋ hinayin̄. Yesu Kristube deňya haŋ goyen go ma nurde haŋ? Ma nurde haŋ kenem deňbe soŋ wor po hitiŋ mar geb!

6 Gega deñ beleñbe neñ gayen kura muñ soñ ma hitiñ goyen deneñ bebak tinayiñ yeñ nurde goke doyañ heñ hime. **7** Neñbe deñ beleñ mata buluñ kura ma tinayiñ yeñ Al Kuruñ gusuñaj irde hityen. Gega gwahade gusuñaj irde hityen gobe deñ ge meteñ igin po teñ hinhet goyen al yikala yireñ yeñ gusuñaj irde hityen moñ. Gwaha titñeñbe neñ meteñ teñ hityen gayen igin moñ yeñ al belen yennayiñ goke ma nurdeb den goyen mata huwak teñ teñ ge po Al Kuruñ gusuñaj irde hityen. **8** Gobe mere fudinde asogo ird ird niñ epte ma mata kura titek, irde mere fudinde goke po meteñ titek niñgeb, gago dinen hime. **9** Neñbe tareñninij miñmoñ hiteke deñbe tareñ heñ hañ goke amañej nurde hityen. Irde deñ goyen mata huwak po teñ matatiñde buluñ kuram moñ hinayiñ goke Al Kuruñ gusuñaj irde hityen. **10** Goke teñbe deñya gisaw gisaw himeya gayenter asañ gago kañ hime. Gogab asañne keneñ mata buluñtiñ yubul tinayiñyen geb, kame deñ hitte kuñ matatiñ sope yire yeñbe Doyañ Al Kuruñ beleñ sanjiñmiñ nuntiñ go hende hitem po ma mere direñ. Be, tareñ nunyiñ gobe deñ tareñ dird dird niñ nunyiñ, buluñ dird dird niñ ma nunyiñ.

11 Be, kadne yago, mere ga pasi ireñ tihim geb, igin po teñ hinayiñ. Mata buluñtiñ sope yird yird niñ kurut yeñ hinayiñ. Gwaha teñ hinayiñ yeñ eseñ mere dirhem gayen dufay heñ hinayiñ. Irde kadomde mere nudr gunen teñ hinayiñ. Irde bitiñ kamke kadtiñya awalikde hinayiñ. Irde den goyen bubulkunjne wor po yeñ nurde duneñbe bitiñ yisikamde hiyen al Al Kuruñ

gobe denya hiwoŋ yen nurde hime. ¹² Irde Al Kuruŋ diliŋde wukkeŋ dinyen mat kadom gargar gird teŋ hinayiŋ. ¹³ Al Kuruŋyen alya bereya gar haŋ mar tumŋaŋ deŋ ge dufay heŋ haŋ goyen momoŋ yirayiŋ ninkeb gago momoŋ dirde hime.

¹⁴ Be, Doyaŋ Al Kuruŋ Yesu Kristu beleŋ buniŋeŋ dirde igin igin dirde hiwoŋ. Irde Al Kuruŋ beleŋ deŋ goyen bubulkunne wor po yen nurde duneŋ hiwoŋ. Irde Holi Spirit beleŋ deŋ kuruŋ goya tumŋaŋ awalikde hiwoŋ yen gusuŋaŋ yirde hime. Gog po.

**Al Kurunyen Mere Igin
The New Testament in the Gwahatike Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tok ples Gwahatike long
Nuigini**

copyright © 2000 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gwahatike

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

 You include the above copyright and source information.

 You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

dbba218f-41f3-5f08-b0b6-2a7c919093ab